

שווה לכל נפש

כתובות ז עמוד א

רב פפא משמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור א"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אמר ליה עליך אמר קרא (שמות יב, טז) אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה נזדמן לו צבי ביו"ט הואיל ואינו שוה לכל נפש ה"נ דאסור למשחטיה אמר ליה אנא דבר הצורך לכל נפש קאמינא צבי צריך לכל נפש הוא אמר רבי יעקב בר אידי הורה רבי יוחנן בציידן אסור לבעול בתחלה בשבת ומי איכא הוראה לאיסור אין והתנן הורוה בית הלל שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ואי נמי כי הא דתניא חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפי' ניקב הורה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כר' יעקב רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' אבהו שאל ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור את רבי יוחנן בציידן ואנא שמעי מהו לבעול בתחלה בשבת ואמר ליה אסור והלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת:

משנה ביצה ב:ה

בית שמאי אומרים: לא יחם אדם חמין לרגליו, אלא אם כן ראויין לשתייה. ובית הלל מתירין.
עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה.

שבת לח עמוד ב- מתני' אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו להם חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתיה אם ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה:

שבת לט עמוד ב- מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו אימא סיפא אבי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא כבית שמאי דתנן בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה בוב"ה מתירין א"ר איקא בר חנניא להשתטף בהן כל גופו עסקינן והאי תנא הוא דתניא גלא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר הכי איתמר דמחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה

רשי

והאי תנא - ר' שמעון היא דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת אסור הא שהוחמו מאתמול שרי ואי בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסור ברחיצה דאפי' בית הלל לא שרי להחם בי"ט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא:

תוספות שבת לח

וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין שהוחמו בי"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בביצה בהמביא ולקמן (דף מ. ושם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. וס"מ) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה אבל זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא לבריאות והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע. ה"ה אפי' הוחם בו ביום אלא נקט מעי"ט דאפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ לא

רמבן שבת לט

ומשמע נמי ודאי דלב"ה רחיצה דכל הגוף נמי מותרת בי"ט, וכ"ש הוא דהנאת כל הגוף דמיא לאכילה
ושתייה טפי מהנאה דאבר אחד... אלמא קודם גזירה מותר לגמרי ואפי' 'להחם להן בי"ט ... ובתוספות
מפרשים רחיצת כל הגוף אינה צורך כל נפש ומן התורה הוא אסור ודומיא דמוגמר הוא, אבל פניו ידיו
ורגליו צורך כל נפש הוא וכן זיעה וכיון דרחיצת כל הגוף אסורה מן התורה, משום לתא דידה גזרו בהן ,
וסומכין דבריהן מן הירושלמי ... ואלו דברי נביאות הן שרחיצת כל הגוף תאסר וזיעה תהא מותרת ורחיצת
מקצת הגוף נמי מותרת ואדרבה הנאת כל הגוף טפי צריכא וטפי שריא דומיא דמדורה כדפרישית ... ואין
לי להאריך בזה דלגמ' דילן הדבר פשוט הוא דכל רחיצה וזיעה מותרת ואפי' 'להחם ...

היתר אוכל נפש
השווה לכל נפש
(לשיטתם)

תוספות- מלאכת
היום VS מלאכת
אתמול

ככל שדבר יוצר
"צריך" וחייבים
לעשותו לגוף יותר
"צריך" לכל נפש.

רמב"ן- מלאכת
הנאה VS מלאכת
עבודה

ככל שדבר יותר
מהנה את הגוף יותר
"שווה" יותר נכלל
במלאכת הנאה

פירוש הרמב"ם

כלל הדברים, כי חמים שהוחמו ביום טוב, שרוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, ואינו רוחץ בהם כל גופו אלא אם כן הוחמו מערב יום טוב. וחמין שהוחמו מערב שבת, רוחץ בהם בשבת פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו.

ואוסרים בית שמאי שיבעיר אדם אש להתחמם בו, לפי שעיקרה ממה שאמר "אך אשר יאכל לכל נפש" (שמות יב, טז) אינו נכנס תחתיו הנאות הגוף מבחוץ.

ובית הלל אומרים, כי מאמר השם "אך אשר יאכל לכל נפש" כלל הנאות הגוף כולם:

פירוש רבי עובדיה מברטנורא

לא יחם אדם חמין לרגליו - אוכל נפש התירה התורה, ולא להבעיר אור בשביל רחיצה:

ובית הלל מתירין - דמתוך שהותרה הבערה לצורך אכילה הותרה נמי שלא לצורך אכילה כשיש בה

צורך איזו הנאה. **ופסק הלכה דחמין שהוחמו ביו"ט רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו,**

דגזרו יו"ט אטו שבת. וחמין שהוחמו מעיו"ט רוחץ בהן כל גופו ביו"ט:

פירוש תוספות יום טוב

לרגליו. ה"ה לפניו וידיו וחדא נקט. ואפשר דרבנותא נקטי דלרחוץ הרגלים בחמין הוה דבר שוה לכל נפש [כדלקמן משנה ז'] יותר מפניו וידיו שכן פניו וידיו רגילים יותר לרחוץ בצונן:

אלא א"כ ראויין לשתייה. ומיירי כגון ששתה [מהן] ומרבה לרחוץ רגליו. דאי לא תימא הכי הא לית להו לב"ש מתוך. והכי איתא בהדיא בירושלמי דלבית שמאי צריך לשתות מהן. תוס'.

ובית הלל מתירין. כתב הר"ב דמתוך כו'. כשיש בו צורך [איזון] הנאה. עיין במשנה ה' פ"ק.

עושה אדם מדורה כו'. ובית הלל קתני לה כדאיתא בברייתא:

רחיצת הלכ הגוף

רש"י תוס- רחיצת כל
הגוף אינו שווה לכל
נפש, רק פניו ידיו
ורגליו

רמב"ם – רחיצת הגוף
נכלל ב"הנאות הגוף
כולם" וברור שזה חלק
מהיתר אוכל נפש

יש בעיה מדרבנן של
גזרת בלנים שגזרו
באופן גורף אתו שבת

תוספות כתובות ז עמוד א

אלא מעתה יהא מותר לעשות מוגמר ביו"ט. ואם תאמר לדידיה נמי תקשי וכי לא
סבר דאמרינן מתוך הא טעמא דב"ה הכי הוא ויש לומר שהיה סובר דטעמא דבית
הלל משום דאין עירוב והוצאה כדקא ס"ד מעיקרא בביצה אע"ג דהתם פריך עלה
דלמא לרב פפי לא שמיע לה ועוי"ל שהיה סובר הותרה שלא לצורך ובלבד שיהא דבר
הרגיל ולהכי פריך דזה אינו רגיל טפי ממוגמר:

תוספות שבת לח

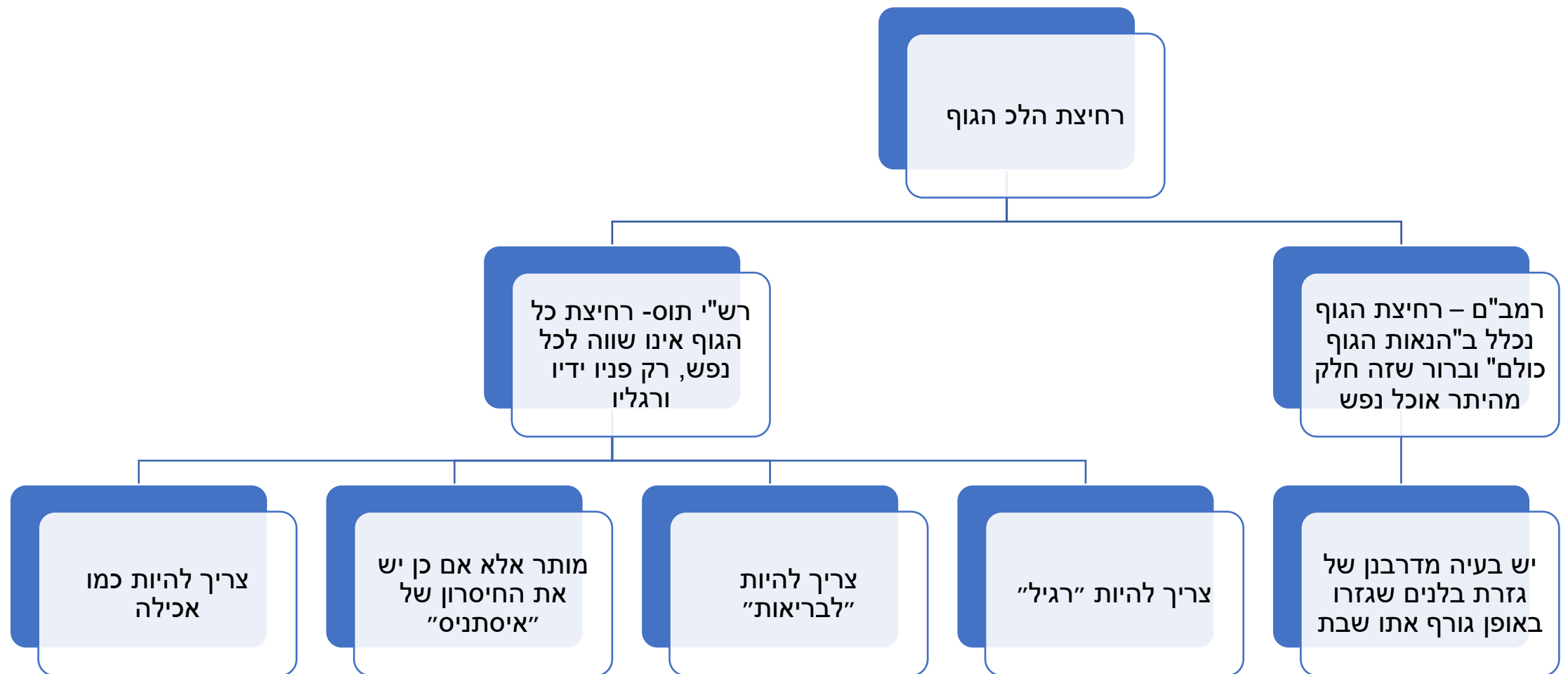
וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין שהוחמו בי"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בביצה בהמביא ולקמן (דף מ. ושם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. וס"מ) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה אבל זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא לבריאות והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע. ה"ה אפי' הוחם בו ביום אלא נקט מעי"ט דאפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ לא

רשב"א כתובות ז עמוד א

אלא מעתה נזדמן לו צבי וכו' : 'דקא סלקא דעתך דשוה לכל נפש שמצוי אצל כל נפש קאמרינן, וצבי לא מצוי אצל הכל הוא ואם כן ליתסר, ומפרקינן, דבר הצריך לכל נפש קאמרינן וצבי הוא צריך לכל נפש, דמזון לכל הוא, **אבל מוגמר אינו צורך אלא לאסיתניס בלבד.**

רא"ה בשיטה מקובצת כתובות ז עמוד א

וכן כתב הרא"ה וזה לשונו: **הא דאמרינן: הותרה שלא לצורך, פירוש שלא לצורך אוכל נפש, והוא שיהיה צורך היום או שאר הנאות הגוף, והוא שיהא כעין אוכל נפש בכל דבר, כמו שאמרו שיהא שווה לכל, וכן עניין אכילה דבר השווה לכל נפש, כדמוכח הכא. ובמקומו יתבאר בעזר ה'.** עד כאן:

רי"ף על המשנה ביצה הנ"ל דף יא עמוד א:

ולענין רחיצה ביום טוב בחמין שהוחמו מערב יום טוב, חזינן לגאון דקא כתב הכי, דההיא דאמרינן (בשבת
לט, ע"ב) לא ירחץ אדם כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מערב שבת, דוקא בשבת, **אבל ביום טוב שרי לרחוץ**
כל גופו בחמין שהוחמו מערב יום טוב, דלאו דבר שחייבין עליו משום שבות, ולא משום רשות, ולא משום
מצוה היא, אלא גזירה היא (שלא ירחץ בשבת בחמין שהוחמו מערב שבת) וכי גזרי בשבת אבל ביום טוב לא.

הר"ן על הרי"ף:

ומיהו דווקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור (משום 'גזירת הבלנין' שגזרו חז"ל, שהיו מחממים מים בשבת ואומרים שחממו מערב שבת).

רא"ש שבת פרק ג סימן ז:

(שבת מ,א) אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת, התחילו הבלנין לחמם חמין בשבת [ואמרו מערב שבת הוחמו], אסרו להן החמין והתירו להן את הזיעה, ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרין מזיעין אנחנו, אסרו להם את הזיעה והתירו להם חמי טבריא... ואלו הגזירות היו אף ביום טוב, דהא ברייתא ביום טוב איירי. דקתני מעשה במרחץ של בני ברק שפקקו נקביו מערב יום טוב, ועלה קמסיק (ועל ברייתא זאת מסיימת הגמרא) משרבו עוברי עבירה, ומייתי מהא דרבי יהושע בן לוי (ומביאה הגמרא את דברי רבי יהושע בן לוי לבאר מהו משרבו עוברי עבירה) בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת, **אלמא דעל (כל) שבת ויום טוב גזרו כאחד.**

חידושי הריטב"א שבת דף מ עמוד א:

תניא כוותיה דשמואל, חמין שהוחמו מערב שבת למחר רוחץ בהם פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו אבר ואבר,
ואין צריך לומר חמין שהוחמו ביום טוב... ומדלא קתני ואין צריך לומר חמין שהוחמו מערב יום טוב, שמעינן
דבחמין שהוחמו מערב יום טוב מותר לרחוץ כל גופו אבר ואבר לכל הפחות.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקיא סעיף ב:

אבל במים שהוחמו מערב יום טוב, מותר לרחוץ כל גופו אפילו כאחד, מיהו דוקא חוץ למרחץ, אבל במרחץ
אסור. הגה: ויש אוסרים בכל ענין, וכן נוהגין.

משנה ברורה על הרמ"א ס"ק יח:

ויש אוסרין בכל ענין -... ודוקא כל גופו כאחד, אבל אבר אבר לכולי עלמא מותר לרחוץ... ועיין באליה רבה
שכתב, דרוב הפוסקים סבירא להו כדעה ראשונה, אלא שנוהגין לאסור, ואין לשנות המנהג:

שו"ת דברי יציב ליקוטנים והשמטות סימן לד:

הנה בלשון הרמ"א שם ויש אוסרים בכל ענין וכן נוהגין, וכתב באליה רבה סק"א שדקדק (הרמ"א) לכתוב נוהגין אבל מדינא נראה לי עיקר כפסק הבית יוסף דאפילו כל גופו בבת אחת מותר... **ואם כן, במקום צער בודאי שיש לסמוך על רוב רובן של הפוסקים דסבירא ליה דרחיצה מותר ביום טוב** (במים שהוחמו מערב יום טוב), והיינו משום דלא הוי שבות כלל ורק גזירה משום שהבלנין היו מחמין אותן בשבת וכו'... וע"כ לא גזרו רק בשבת ולא ביום טוב, ולכן גם לענין מצטער יש לומר דקיל משאר שבותים שלא התירו אלא בחולה ממש לשיטת הסוברים כן בסי' שכ"ח סעיף י"ז (קל יותר משאר שבותים ועל כן נתיר אף למי שאינו חולה).

חזון עובדיה יום טוב מהלכות יום טוב הלכה יב:

ומים שהוחמו בדוד שמש, מותר להתרחץ בהם כל גופו ביום טוב (כדין מים שהוחמו מערב יום טוב).

ביאור הלכה על אורח חיים תקיא סעיף ב

(*) ידיו: **המחבר שינה מלשון המשנה ביצה כ"א דתנן חמין לרגליו והוא כתב ידיו ובעו"ש כתב דצ"ל ידיו ורגליו**
ובבגדי ישע כתב דצ"ל פניו ידיו ורגליו ונראה להם שהוא ט"ס ובאמת כן הוא מבואר בתוס' שם ידיו ורגליו וכ"מ בסוגיא
דשבת דפניו ידיו ורגליו שרי כמש"כ הגר"א וכן מבואר להדיא ברמב"ם וכן ברש"י [שבת ל"ט ע"ב ד"ה והא תניא] וכן
במאירי ביצה בסוגין דפניו ידיו ורגליו שרי. ומ"מ יש לעיין אולי דבימינו אין רחיצת רגליו שוה לכל נפש ונשנה זה רק
בימיהם שהיו הולכין הרבה יחף בלי מנעלים ודומה רגליו לשאר איברי הגוף אכן לפי מה שנכתוב לקמן בשם הרא"ש
והרשב"א דמקצת שאר איברי הגוף דומה לפניו ידיו ורגליו דמותר בודאי אין להחמיר בזה:

ביאור הלכה על אורח חיים תקיא סעיף ב

(*) אבל לא כל גופו: עיין מ"ב דחוץ מפניו ידיו ורגליו חשיב אינו שוה לכל נפש כן מבואר בתוס' ומרדכי ובחינוך מצוה רצ"ח דרך פניו ידיו ורגליו הוא שוה לכל נפש אבל כל גופו אינו אלא למעונגין והוי מלאכה דאורייתא בחימום עבורם וכמו שהעתיקו אחרונים כאן ולכאורה לפ"ז ה"ה אף לאבר אחד חוץ מפניו ידיו ורגליו אסור וכן מוכח במאירי שכתב הטעם דזה הוא הרגילות כמו שאמרו רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו לכבוד קונו וכן משמע קצת בחינוך הנ"ל אלמא דדוקא אלו שרי ובחמד משה ראיתי שהעתיק דכל שאינו רוחץ רוב גופו שרי ...

שמירת שבת כהלכתה פרק י"ד הערה כ"א

ויש לעיין כהיום שרוב בני אדם יש להם חדר אמבטיה בביתם, או לפחות מקלחת, למה נאסור רחיצת כל הגוף משום שאינו שווה לכל נפש, ומאי שנא מזיעה בזמן הגמרא, דמעיקר הדין שרינן משום דהוה שווה לכל נפש ... ועוד הלא בדרך כלל מוציא אדם את המים לצורך רחיצת כל גופו מתוך מיתקן חשמלי וכדו', והרי בו מתחממים המים גם בשיל רחיצת פניו ידיו ורגליו, וגם בשביל רחיצת כל גופו, ואם כן לא שייך כאן האיסור של חימום מים ... וצריך עיון.

היתר אוכל נפש
השווה לכל נפש
(לשיטתם)

תוספות- מלאכת
היום VS מלאכת
אתמול

ככל שדבר יוצר
"צריך" וחייבים
לעשותו לגוף יותר
"צריך" לכל נפש.

רמב"ן- מלאכת
הנאה VS מלאכת
עבודה

ככל שדבר יותר
מהנה את הגוף יותר
"שווה" יותר נכלל
במלאכת הנאה